

דגשי ביטחון ובטיחות למכינות בעת יציאה לטיולים בהם משתתפים חניכים עם מוגבלויות

דגשים אלו נכתבו על ידי עמותת לטם עבור השתתפותם של חניכים עם מוגבלויות ביציאה לטיול. אין בהוראות אלה להחליף את מחויבות צוות המכינה לנהלי היציאה לטיולים כפי שהוכתבו על ידי מועצת המכינות ואין הן מחליפות את החובה להתעדכן לפני ובעת היציאה לטיול מפי גורמים מוסמכים.

מסמך זה נכתב על סמך הניסיון של עמותת לטם. בכל מקרה של סתירה, בין הכתוב במסמך להנחיות משרד החינוך, חוזר מנכ"ל משרד החינוך הוא הקובע.

האחריות על ביצוע דגשי הבטיחות ועל בטיחות החניכים בטיול בפרט, הינה בידי צוותי המכינות. אין לראות במסמך זה אחריות של עמותת לטם בנושא הביטחון והבטיחות בטיולים בכלל ובהקשר של חניכים עם מוגבלות בפרט.

מבוא:

היות וחניכים עם מוגבלות המשתתפים בפעילות נדרשים לא אחת לצרכים רפואיים מרובים, ובהיות והיכולות הפיזיות או הרגשיות או הנפשיות של המודרכים הינם במקרים רבים נמוכות מהמקובל, נכתבו דגשי בטיחות אלו המתווספים להוראות הביטחון והבטיחות של מועצת המכינות.

הכנות מקדימות בשלב תכנון הטיול וטרם היציאה לטיול

1. יציאה לטיול הינה יציאה מהשגרה בעבור כלל החניכים. בעבור חניכים עם מוגבלות, יציאה זו מהשגרה, מסדר היום המוכר ומאזור הנוחות, השוני במידת הגירויים, שינוי ההרגלים והקושי בהתמצאות, עלולים לייצר מצבים מורכבים ומלחיצים, אשר דורשים התייחסות והכנה מוקדמת.

2. במידה ובמכינה קיימים חניכים שלהם בעיות בריאות, על המכינה לבקש מהחניך (גם אם כבר מסר את ההנחיות הרפואיות בצמוד לטופס הצהרת הבריאות שנמסר למוסד החינוכי) אישור מיוחד מהגורם הרפואי המטפל בחניך לקראת פעילות חינוכית בלתי-שגרתית (כגון טיול או פעילות חוץ הכרוכה במאמץ גופני מיוחד). צוות המכינה צריך להתייעץ עם צוות הבריאות בעניין. במקרים בהם מדובר בחניכים עם הנמכה קוגניטיבית או במקרים בהם ההורים הם אפוטרופסי החניך- יש לבקש אישור זה מהורי החניך.

3. מנהל המכינה, או מי מטעמו, יאפשר לחניכים אשר בטופס הצהרת הבריאות שלהם קיימת הערה בריאותית, להשתתף בכל פעילות הכרוכה במאמץ גופני, בין אם הפעילות מתקיימת במוסד החינוכי ובין שהיא פעילות חוץ, אך ורק לאחר שיקרא את טופס ההצהרה וינחה את הצוות לפעול על פי ההוראות מהגורם הרפואי המטפל.

4. בעת תכנון הטיול יש לשאוף להגיע למצב בו כל חניכי המכינה משתתפים בטיול ולוקחים בו חלק. יחד עם זאת, יש לשמור על איזון בין הרצון להשתתפות מלאה של כלל החניכים לבין הצורך ביצירת אתגר משמעותי בהתאם לערכי המכינה במידה והשתתפות של חניך אחד תגרום לפגיעה ביצירת האתגר, ניתן להפריד את המשתתפים שיכולתם מוגבלת למשך זמן מסוים וליצור פתרונות חלופיים לחניך עם המוגבלות.

5. בעת שימוש בגילגולון או בטרסקר יש לבדוק מראש כמה אנשים- חניכים ומלווים- נחוצים לשם סיוע בנשיאתו. כמו כן יש לבחון את השיפועים במסלול, את אורך המסלול וכן נקודות מעבר בעייתיות. בכל מקרה השימוש בגילגולון או בטרסקר כפוף להוראות הבטיחות של המכשירים הנ"ל ומחייב סיוע צמוד של מלווים לאורך כל משך השימוש בהם.

6. בבניית הטיוול חשוב לקחת בחשבון כי חניכים עם מוגבלויות פיזיות וסרבול מוטורי יתקשו ללכת במסלול בו יש מעבר בין סלעים ואבנים, שיפועים, יתדות וכיו"ב.
7. חניכים עם לקות בראייה יתקשו בהליכה באזור צמחייה סבוכה באזור מוצל וחשוך וכן במסלול בו יש מעבר בין אבנים וסלעים. כמו כן, יש לשים לב גם למכשולים הנמצאים בגובה הגוף ואינם מחוברים לרצפה (ענפים, שלטים וכו').
8. חניכים עם לקויות רגשיות ולקויות תקשורת עשויים להתקשות בהליכה באזורים שיש בהם מסיחים אשר עשויים לגרום לתחושת דחק או שאופי ההליכה בהם דורש ויסות חושי, כגון- שביל צר בתוך חורש סבוך, טיוול באזור עם עומס מטיילים ומעבר בסמוך לאזור ממוקש וכדומה.
9. חניכים עם מכוונת הנשמה או חניכים המשתמשים במכשירים הדורשים הטענה- יזדקקו לנקודת חשמל במהלך הטיוול. יש לוודא כי נקודות אלה קיימות בטווחים הרצויים. מעבר לכך- יש לדאוג לסוללה חלופית או לכל אמצעי חירום, למקרים ויהיה קושי חריג בהגעה לנקודת החשמל.
10. יש ליצור מראש מקומות איחסון של ציוד ייחודי בעבור החניך עם המוגבלות כדוגמת מכשיר שמיעה, סוללות חלופיות ועוד...

פרק א: טרם היציאה לטיול

1. כחלק מתיקו האישי של כל חניך במכינה, יוחתם הרופא המטפל על מסמך המתייחס לפעילויות חוץ בהן יכול החניך להשתתף ולתנאים להשתתפות בפעילות. בטופס תהיה התייחסות לצורך במלווה רגיל או מלווה רפואי, לצורך בטיפול תרופתי ולמקרי חירום וזמינות לפינוי לשם קבלת טיפול רפואי.
2. יש לקיים שיחה עם החניך עם המוגבלות בנוגע למצבו הבריאותי נכון ליום שטרם היציאה לטיול. חשוב לוודא כי החניך בריא וכי אין כל מגבלה פיזית אשר תמנע את יציאתו לטיול. בנוסף למצב הרפואי והפיזי כדאי להתייחס גם למצבו הרגשי ולתחושותיו של החניך- לחץ, חשש, התרגשות.
3. לדאוג לקבלת אישור חתום מהחניך ומהורי החניך, המאשר את יציאתו לטיול. האישור יינתן רק לאחר שההורים יקבלו את המידע המפורט על הטיוול בעל פה ובכתב, כך שיהיו בדיוק מה הולך להידרש מבנם/ ביתם במהלך הטיוול.
4. מעבר להנחיות הכלליות עבור הטיוול, בהתאם להנחיות הרופא המטפל בכל חניך משתתף במכינה, יש להוציא לטיול מגיש עזרה ראשונה/ חובש/ רופא על פי הנדרש בהנחיות הרופא, אשר יוכלו לתת מענה בעת הצורך.
5. צוות המכינה נדרש להכין תיק טיוול הכולל התייחסות לחניכים המיוחדים. התייחסות זו צריכה לכלול:
 - א. פרטיהם האישיים וכל המידע הרלוונטי לרבות מידע רפואי של החניכים עם המוגבלות המשתתף במכינה.
 - ב. הגדרת תפקידים של צוות המכינה. במסגרת זו- הגדרת אדם שהינו הפוסק האחרון בכל החלטה הקשורה לחניך עם המוגבלות. אדם זה מכיר את החניך היטב, את יכולותיו ואת מגבלותיו, ונמצא בקשר רציף עם ההורים ו/או עם גורמים מטפלים/ רפואיים אחרים.
 - ג. הגדרת מלווה מבוגר לכל חניך עם מוגבלות.
 - ד. הגדרת חלקי הטיוול בהם החניך עם המוגבלות עתיד להשתתף.
 - ה. הגדרת חלקי הטיוול בהם החניך עם המוגבלות לא ישתתף והגדרת החלופות בעבורו.
 - ו. הגדרת דרכי יציאה וכניסה לשטח בעבור החניך עם המוגבלות במידה והוא איננו משתתף בטיוול באופן רציף.
 - ז. נקודת פינוי קרובה אליה ניתן להגיע בעת הצורך (ראו פירוט בהמשך).
6. בעת טיוול המתקיים מחוץ לשטח עירוני- אחראי הטיוול יודא טרם היציאה לטיול כי קיימת אפשרות של פינוי באמבולנס בטווח של חצי שעה.

7. במידה ולא קיימת אפשרות של פינוי באמבולנס תוך חצי שעה, יש לוודא הימצאות של רכב פינוי בצמוד לקבוצת המטיילים.

8. יש לברר טרם היציאה לטיול מהו בית החולים הקרוב ביותר אליו ניתן להגיע בעת הצורך. יש לוודא כי בבית חולים זה יש אפשרות לתת מענה לצרכים המיוחדים של החניך עם המוגבלות.

9. יש לערוך חישובי זמן למשך ההליכה במסלול. בחישובי זמן אלא יש לקחת כ- 25% תוספת זמן לפחות, בשל קצב ההליכה השונה בעת טיול עם חניך עם מוגבלות.

פרק ב: מספר ימים טרם היציאה לטיול

1. יש לבדוק את תחזית מזג האוויר לימים הבאים. במקרים בהם צפוי מזג אוויר קיצוני (טמפרטורות גבוהות או נמוכות במיוחד, תנאי שרב, לחות גבוהה במיוחד, גשם, רוחות חזקות, אובך) יש לבחון בכובד ראש את ההחלטה לגבי היציאה לטיול בהתאם להוראות מועצת המכינות והגופים המוסמכים (מוקד טבע). חשוב לזכור כי חניכים עם מוגבלויות מסוימות עלולים להיות מושפעים בצורה קיצונית מתנאי מזג אוויר בכלל ומתנאי מזג אוויר קשים בפרט. יש להתייעץ עם הרופא המטפל טרם היציאה לטיול במקרים שכאלה.

2. במידה ונקבעה היציאה לטיול במזג אוויר קיצוני, יש להוסיף בתיק הטיול התייחסות פרטנית לכל חניך ובה התאמות למזג האוויר.

3. יש לערוך שיחת הכנה עם כל הצוות הבוגר היוצא לטיול והגדרת מלווים אישיים לכל חניך עם מוגבלות.

4. בהתאם למידת המוגבלות ולזכויות הפרט של החניך (הזכות לפרטיות), מומלץ לבצע שיחת הכנה לכלל חניכי המכינה כך שידעו לסייע בעת הצורך ועל מנת שיבינו את המורכבות שביציאה לטיול עם חניך עם מוגבלות

5. לקראת היציאה לטיול יש ליידע חניכים עם לקויות תקשורת או חרדה לגבי אופי המסלול על מנת להקטין את חוסר הוודאות. הכנה לקראת מסלולים עם עומס מטיילים, מערות, מעבר סמוך לאזור ממוקש וכו'... תמנע היווצרות לחצים מיותרים.

פרק ג: ביום היציאה לטיול

1. בדיקה אישית של הציוד הקיים ברשות החניך עם המוגבלות. חשוב לוודא שלחניך יש את כל פרטי הציוד הנדרשים ובפרט ציוד ייחודי בעבורו.

2. בחינת הציוד הרפואי לו זקוק החניך עם המוגבלות ווידוא כי ציוד זה נמצא בתיקו של החניך ולא נשכח.

פרק ד: בטיול

הליכה ותנועה ברגל

1. בעת הליכה בשטח יש לדאוג לליווי צמוד לחניך עם לקות ראייה. באחריותו של המלווה להתריע בפני החניך על מכשולים בדרך ולסייע לחניך לעקוף או לעבור את המכשול. על המלווים של החניך לערוך עמו שיחה מראש ולוודא מהי דרך ההכוונה הרצויה ביותר עבורו.

(באם מדובר באדם עם לקות ראייה חמורה/ עיוורון, ניתן לשקול לערוך השתלמות קצרה בנושא לצוות ולמלווה האישי, לפני הטיול. בעת ההכנה ניתן לשלב צפייה בסרטון הבא

<https://www.youtube.com/watch?v=-jqepQ8yASM>)

2. מלווה של חניך עם לקות שמיעה יהיה אחראי להפנות את תשומת לבו של החניך למכשולים בדרך עליהם התריע מדריך הקבוצה ובמקרים בהם ייתכן שהחניך לא שמע את ההנחיה. כמו כן, על המלווה לשים לב שלא נוצר מצב בו החניך מתרחק בלי לשים לב משאר הקבוצה.
בנוסף המלווה ידאג לכך שכאשר נערך הסבר או דיון, לחניך תהיה זווית ראייה לפניו של מדריך הקבוצה/מנחה בצורה שתאפשר לו לראות את שפתו.
הנחיות והסברים ינתנו בעת שהקבוצה עומדת ותשומת ליבם של כולם לדובר, ולא בעת ההליכה.
3. על מדריך הטיוול או הפעילות לקיים הפסקות עצירות מנוחה ולבדוק את מצב החניכים עם המוגבלות בתדירות גבוהה במהלך הפעילות הן ביום והן בלילה.

הליכה סמוך לכבישים, על שפת הכבישים ובחצייתם

1. בתחילת ההליכה המלווה יתאר את נקודות התורפה והאתגר במסלול הצפוי כדי להקטין את החשש ולהגדיל את הוודאות. מעבר לתיאור טרם היציאה למסלול, המלווה יסייע לחניך גם בהגעה למקומות אלו.
2. ההוראה הכללית היא כי אין לנוע על כבישים ואין לצעוד בצידי כבישים בשעות הדמדומים והחשיכה. במידה וקיים הכרח לנוע לצדי כביש, יש ללכת בניגוד לכיוון התנועה, בשולי הכביש השמאליים. במקרה כזה, המלווים ילכו בראש הטור, באמצעו ובסופו, כשעליהם סימן היכר שיזוהה על ידי החניכים. המלווה הרפואי ילך בסוף הטור.
3. בהליכה לצידי כביש או הליכה על דרך עפר יש להזהיר מראש חניכים עם מוגבלויות ועל המלווים לחניכים עם לקויות שמיעה, ראייה או לקויות תקשורת למיניהן להיצמד לחניכים כדי להימנע ממצב בו לא ישימו לב לרכב חולף שמגיע.
4. במקרה של חציית כבישים- יש להציב מלווים במרחק של 50 מ' משני הצדדים של מקום החצייה כדי להכווין את התנועה ולהבטיח חצייה בטוחה. ככלל יש להשתדל ככל האפשר לבצע את חציות הכבישים במקום מוסדר ובטוח כגון: מעבר חציה, מעבר תת קרקעי גשר וכו' ולהימנע ככל הניתן מחציית כביש בין עירוני תוך כדי צעידה על הכביש עצמו
5. במקרה של חניכים עם לקות ראייה או לקויות רגשיות, לקויות התנהגות או לקויות תקשורת- יש לעצור את הקבוצה כ- 100 מ' לפני ההגעה אל הכביש ועל המלווה שנקבע להיצמד לחניך זה. המלווה ילך עם החניך עד 100 מ' לאחר חציית הכביש ויודא חציה בטוחה והתרחקות מהכביש בשלום. במקרה של חניך עם לקות ראייה המלווה יתאר לחניך לאורך כל דרך זו, את תוואי ההליכה, את כיוון תנועת הרכבים ואת התנועה.
6. במקרה של חניכים עם לקות שמיעה- יש לעצור את החניך כ- 100 מ' טרם ההגעה לכביש וליידע אותו על ההגעה לכביש בקרוב. על המלווה שנקבע לשמור על קשר עין עם החניך לאורך כל החצייה.
7. במקרה של חניכים עם סירבול פיזי או כאלה המשתמשים בכיסאות גלגלים- יש להכניס מראש לחציית הכביש והמלווה שנקבע ייצמד אליהם ויסייע להם במעבר מהיר של הכביש.
8. תנועה באזור עירוני יכולה להיות קשה לחניך עם לקות שמיעה כיוון שרעשי הרקע הרבים מקשים עליו מאוד. בתנועה באזור זה חשיבות המלווה גדולה מאוד.
9. לחניכים עם לקויות תקשורת יש לעיתים סרבול תנועתי שיקשה עליהם את ההליכה אפילו במסלול נוח וקל יחסית. במקרים כאלו חשוב לסייע לחניך זה בנשיאת ציוד, לצד ליווי ותמיכה לאורך ההליכה עצמה.

תנועה ליד מסילת ברזל

1. אין לחצות מסילת ברזל אלא במקומות מוסדרים הכוללים מעבר כביש עם מחסום, פעמון, רמזור ושילוט או מעבר מוסדר של גשר מעל או מתחת למסילה.
2. במקרה של חניכים עם מוגבלויות- יש להתייחס לחצייה של מסילות ברזל באופן דומה לחצייה של כבישים.

תנועה בשטח הררי, באזורי מצוקים ובמקומות שעלולה להיות בהם סכנת נפילה מגובה

1. בעת הליכה באזורי מצוקים, ירידה או עלייה במדרון תלול על המלווה להיצמד לחניך שבאחריותו על מנת שיוכל לסייע לו ויהיה קשוב לצרכיו בעת ההליכה.
2. לקראת התנועה בנקודות מעבר קשות יבוצע תדריך מקדים על ידי המדריך והמלווה ידאג לסייע לחניך.
3. במידת הצורך יש לדאוג שחניך לא יצטרך לסחוב בעצמו תיק גב על מנת להקל עליו את ההליכה במקטעי הליכה קשים.
4. יש להימנע מהליכה במקומות בהם יש סכנת נפילה מגובה עם אנשים הסובלים מבעיות שיווי משקל.

הליכה במים

1. במידה ובטיול משולבת כניסה למים, יש לבחון טרם היציאה לטיול את יכולותיו ורצונו של החניך עם המוגבלות ולוודא האם השתתפותו בחלקים אלו של הטיול אפשרית.
2. יש לוודא מראש שכלל חניכי המכינה וחניכים עם מוגבלות בפרט- יודעים לשחות.
3. במידה ויש בקבוצה חניך עם לקות שמיעה הנעזר במכשיר שיכול להתקלקל במגע עם מים, יש ליידע אותו מראש.
4. חניכים עם לקויות תקשורת עשויים להיות רגישים להליכה רטובה/ בגדים רטובים, יש לוודא את רגישותם בנידון ולוודא שיש להם בגדים ונעלים להחלפה לעת סיום הפעילות הרטובה. יש להכין אותם לכך טרם ההגעה אל המים.
5. הליכה במים מלווה לרוב ברעש ויכולה להיות קשה לחניכים עם לקויות שמיעה. יש להכין אותם לכך טרם ההגעה לאזור הרועש.
6. במקרה של כניסה למים- יש להקפיד על קשר עין רציף עם החניך עם המוגבלות. במקרה של חניכים עם הלקויות הבאות יש להצמיד לחניך איש צוות בעת הכניסה למים: לקויות ראייה, לקויות שמיעה, לקויות תקשורת, לקות פיזית.

פעילויות לילה

1. בכל פעילות בלילה או בחשכה יוצמד מלווה שאינו עם מוגבלות לכל חניך עם מוגבלות, לאורך כל משך הפעילות.
2. במידה וחלק מפעילות הלילה כוללת הליכה באזור חשוך יש לוודא כי הדבר תואם את היכולת של החניך. יכולותיהם של חניכים עם לקויות חושיות: ראייה ושמיעה, נפגעות בצורה משמעותית במצב בו הסביבה חשוכה. גם חניכים עם לקויות התנהגות, לקויות תקשורת ולקויות רגשיות יכולים להרגיש חוסר בטחון מסוים במצב כזה ויש לנהוג בערנות גדולה ביחס אליהם ולנקוט משנה זהירות טרם קבלת ההחלטה על יציאתם לפעילות.
3. במקרה של חניך עם לקויות ראייה, יש להצמיד מלווה שסייע לו בהתארגנות. מלווה זה יכול להיות חניך אחר במכינה.

4. יש לבחון את הצורך בהצמדת מלווה מבוגר לחניכים עם לקויות התנהגות, תקשורת או לקויות רגשיות. במידת הצורך יוצמד לחניך מלווה שאינו חניך.

ניווט בלילה

1. במידה ומתקיימים ניווטים בשעות הלילה, חניך עם לקות ראייה יהיה מצויד בפנס בעל עוצמה גבוהה ומלווה במלווה שיתאר לו את הדרך לאורך כל ההליכה.
2. חניך עם לקויות שמיעה יכול למצוא את עצמו בשעת ניווטי לילה בקושי גדול בהתמצאות כיוון ששני החושים העיקריים המסייעים לו בהתמצאות, מנטרלים. חובה לצייד חניך כזה בפנס בעוצמה גבוהה ובליויי באמצעים המוכרים לו.
3. יש לבחון מראש את מידת רצונו של החניך עם המוגבלות להשתתף בניוטי לילה ולא לכפות עליו השתתפות במידה והוא מגלה סימני רתיעה.

כניסה למערות

1. במידה והטיול כולל כניסה למערות יש לערוך הכנה מראש לחניכים עם לקויות ראייה, לקויות תקשורת ולקויות רגשיות. יש לתאר את הצפוי ולבחון את מידת נכונותו של החניך להיכנס למערה.

עצירות בנסיעה

1. בשעת החניית הרכב לצורך התרעננות יש להצמיד מלווה לחניך עם לקות ראייה שסייע לו בהתמצאות במקום העצירה.
2. יש לוודא כי חניך עם לקות שמיעה יודע מהי הגדרת הזמן שניתנה לעצירה ומתי עליו לחזור לרכב ההסעות.
3. באופן כללי, יש לעצור במקומות בהם ישנם שירותים מסודרים, במידה והחניך עם המוגבלות זקוק לכך. במידת הצורך, יש לוודא פתיחתם של שירותים נגישים במקום העצירה. במקרים רבים תא השירותים הנגיש איננו פתוח. יש לדאוג לכך עם ההגעה לנקודת העצירה. בעת עצירה יש לקחת בחשבון כי משך העצירה עלול להתארך מעט מעבר לעצירה רגילה.

חנייה ולינה

1. בעת הגעה לחניון לילה יש להכיר לחניך עם לקות ראייה את המתחם בצורה מספקת. יש לציין מהו אזור הלינה, היכן ממוקמים השירותים והמקלחות במידה וקיימים והיכן יש תנועה של כלי רכב. כמו כן יש להתייחס לנקודות תורפה שקיימות בסביבת החניון.
2. חניך עם מגבלת ניידות לא יישן במיטה העליונה במיטת קומתיים.
3. לצד המיטה המיועדת לחניך עם מוגבלות יש לדאוג למרחב לתנועה של כסא גלגלים/ הליכון וכו' (גם כאשר כל המיטות הן בגובה הקרקע). בנוסף, יש לוודא מראש מהו גובה המיטה המיועדת לחניכים עם מוגבלות בניידות (לדוגמא- חלקם לא יכולים לישון על מזרנים או שקי שינה וזקוקים למיטה שמאפשרת ישיבה עם רגליים בזווית של כ-90 מעלות).

הנחיות בריאות

1. יש לבדוק ביחס לכל אחד מהחניכים ככלל וביחס לחניכים עם צרכים מיוחדים בפרט האם יש להם צורך בנטילת תרופות באופן קבוע
2. יש לברר האם אחד מחניכי המכינה הינו בעל רגישות למזון מסוים. במידה וקיימת רגישות, יש לוודא כי האדם שאחראי על האוכל מודע לרגישות זו ומכין לחניך מזון חלופי
3. יש ליידע את המלווה הרפואי ואת האחראי לטיול על מצבי בריאות מיוחדים של חניכים עם מוגבלויות המשתתפים בטיול (כגון סוכרת, אפילפסיה, אסטמה), ובכלל זה הנחיות לטיפול, במידה ויש.
4. חניכים שאינם יכולים להמשיך בטיול מטעמי בריאות ירוכזו בהשגחת מלווה בוגר מצוות המכינה (שאינו נהג, מגיש עזרה ראשונה או חניך) ברכב המטיילים, ותוגש להם עזרה ראשונה על ידי מי שהוסמך לכך.
5. במידה ומצבו של חניך מחייב יותר מהגשת עזרה ראשונה, ידאג האחראי לטיול להעברתו המידית למרפאה או למרכז הרפואי הקרוב ביותר, להמשך הטיפול בידי רופא.
6. אחראי הטיול מחויב לעדכן את מנהל המכינה, את הורי החניך ואת חדר המצב לטיולים בכל פינוי למוקד רפואי כלשהו.
7. חניך עם מוגבלות יישלח לטיפול רפואי במרפאה או בבית החולים עם מלווה מבוגר שיהיה צמוד אליו בכל תהליכי הטיפול במוסד הרפואי, עד להגעת בני משפחתו. המלווה שיוצמד לחניך הינו המלווה שנבחר ללוות את החניך בכל הטיול ואשר מכיר את התיק הרפואי של החניך על בוריו ויכול לענות על שאלות בעת הצורך
8. חניך חולה יישלח מן הטיול לביתו עם מלווה מבוגר, וזאת רק לאחר תיאום מוקדם עם הורי החניך. המלווה ימסור את החניך לידי הוריו וידווח להם במפורט על מה שאירע ועל הטיפול הרפואי שניתן לילדם. אין לשלוח חניך ללא ליווי, אלא באישור חתום על מסמך ייעודי שהתקבל מצד ההורים.

לסיכום:

שילוב של חניכים עם מוגבלות בעת יציאה לטיולים במסגרת פעילויות המכינה הינו אפשרי ואף הכרחי לשם השתתפות מלאה של החניך במכינה.

יחד עם זה, המורכבויות הכרוכות בהוצאה לטיול של חניך עם מוגבלות הינן רבות וגדולות. יש לקחת בחשבון התנהגויות בלתי צפויות מצד המשתתפים.

הכנה מוקדמת ובניית נוהל סיכונים מדויק ואחראי, יחסכו מצבים מסוכנים ואירועים חריגים. לקיחת כלל האפשרויות בחשבון, וחשיבה על מצבי הקיצון, יאפשרו מתן מענה נכון בעת הצורך ואף מניעת מורכבויות במרבית המקרים.